

FJELLOPPSYNET I SNÅSA OG LIERNE

- en presentasjon av et helhetlig naturoppsyn i
grenseområdene

INNHold

1 INNLEDNING	1
1.1 Statsallmenningene og fjelloven	3
1.2 Forvaltning av statsallmenningene.....	3
2 NATUROPPSYN I GRENSEOMRÅDENE	4
2.1 Bakgrunn og rolleavklaring.....	4
2.2 Organisering og drift	4
2.3 Arbeidsoppdrag og tjenestosalg	5
3 RESSURSOVERSIKT	6
4 PRAKTISK INFORMASJON	7

1 INNLEDNING

1.1 Statsallmenningene og fjelloven

Allmenningsretten har dype historiske røtter og regler om allmenningsbruk finnes i våre første nedskrevne lover. Sammen med odelsretten regnes allmenningsretten som ett av våre eldste kjente rettsinstitutt.

Det var skogsdrift i allmenningene som først ble underlagt regulering, og det var først på begynnelsen av 1900-tallet at bruken av statsallmenningene hadde fått slikt omfang at det ble nødvendig å regulere bruken av vilt- og fiskeressursene og de jordbrukstilknnyttede bruksrettene. For å ordne opp i rettsforholdene i statsallmenningene ble Høyesteretts-kommisjonen opprettet i 1908, og den fortsatte sitt arbeide helt fram til 1952.

Arbeidet med fjelloven av 1920 ble startet opp gjennom nedsettelsen av Fjellovkomiteen i 1912. Komiteen skulle få i stand en regulering av bruksforholdene i statsallmenningene. Etter vedtak i 1920 ble fjelloven stående uten vesentlige endringer fram til dagens fjellov ble vedtatt i 1975. Bakgrunnen for lovendringen var at fjelloven av 1920 var dårlig egnet til å regulere nye driftsformer og utnyttelsesområder som var under utvikling.

I fjelloven av 1975 er det nedfelt to viktige prinsipper. Det er for det første at inntekter fra virksomhet i statsallmenningene skal tilfalle lokalsamfunnet, og for det andre at det gis rom for en tidsmessig utvikling av bruksrettene. Bruksrettene skal kunne nyttes på en måte som til enhver tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturlig etter ”tida og tilhøva”. Fjelloven av 1975 er en spesiallov for statsallmenningene og den er således den primære rettskilde når det gjelder den rettslige situasjonen i statsallmenningene.

1.2 Forvaltning av statsallmenningene

Forvaltningen av statsallmenningene er regulert gjennom fjelloven av 1975 og statsallmenningsloven av 1992. Statsallmenningsloven regulerer forvaltningen av bruksretten til ved og tømmer, mens fjelloven regulerer forvaltningen av grunneierretten og bruksrettene.

Landbruksdepartementet er tillagt forvaltningsmyndighet etter statsallmenningsloven og fjelloven. Fjellovens kapitler om jakt og fiske er lagt til Miljøverndepartementet, som med få unntak har delegert myndigheten til Direktoratet for naturforvaltning. Statskog SF har fått overført grunnbokshjemmelen til statsallmenningene, og administrerer grunneierretten i statsallmenningene. Den skogfaglige forvaltningen er også tillagt Statskog SF. Fjellstyrenes virksomhet er hjemlet i fjelloven. Det er kommunestyret som oppnevner fjellstyret for hver valgperiode, og hovedregelen er at det skal være ett fjellstyre i hver kommune som har statsallmenning. I Lierne kommune er det to fjellstyrer, noe som har sitt utgangspunkt i den tiden Lierne var delt i Nordli- og Sørli kommune.

Fjellstyrene er tillagt administrasjonen av bruksrettene og lunnende (herlighetene) i statsallmenningene, så lenge ikke annet er forutsatt i eller i medhold av lov. I hovedtrekk omfatter dette jordbrukstilknnyttede bruksretter som seter og beite, samt jakt, fiske og fangst. Fjellstyrene er også ansvarlig for at all bruk av statsallmenningene skjer på en måte som ivaretar naturvern- og friluftinteressene, jfr. § 3 i fjelloven.

2 NATUROPPSYN I GRENSEOMRÅDENE

2.1 Bakgrunn og rolleavklaring

Det er fjellstyrene som har primæransvaret for at det opprettes en hensiktsmessig oppsynsordning i statsallmenningene, både på vegne av staten og fjellstyrene. Fjellstyrene kan derfor etter § 36 i fjelloven ansette fjelloppsynsmenn for å føre tilsyn med statsallmenningene. Fjelloppsynet skal også gjennom godkjente oppsynsordninger føre tilsyn med eiendommene for staten, og se til at det ikke foregår ulovligheter.

Fjellstyrene i Snåsa og Lierne har naturoppsynsoppgaver av både nasjonal og offentligrettslig karakter i statsallmenningene. Det dreier seg om oppgaver knyttet til fjelloven, viltloven, lakseloven, naturvernloven, kulturminneloven, friluftsløven, forurensingsloven og motorferdselloven. Fjelloppsynet i Snåsa og Lierne er tildelt begrenset politimyndighet og er i den sammenheng underlagt politiet.

I forbindelse med opprettelsen av SNO ble det nedsatt ei arbeidsgruppe som skulle se nærmere på rollefordelingen mellom oppsynsordningene i statsallmenningene. Dette resulterte i en utredning der partene ble enige om en felles plattform for samarbeid i statsallmenningene, og en aksept for fjellstyrenes ansvar for naturoppsyn i statsallmenningen og for fjellstyrenes utøvelse av oppgaver av nasjonal og offentligrettslig karakter i nasjonalparker og andre verneområder.

I henhold til utredningen vil ikke SNO gå tungt inn med egen oppsynstjeneste i områder der fjellstyrenes oppsyn allerede fungerer godt. Med de samarbeidsløsninger og den profesjonaliteten som fjellstyrene i Snåsa og Lierne kan vise til i dag, ser vi det derfor som naturlig at det er fjelloppsynet som blir benyttet ved et økende behov for informasjon, skjøtsel og oppsyn i de nye verneområdene.

2.2 Organisering og drift

Fjelloppsynet i Snåsa og Lierne representerer et profesjonelt og helhetlig naturoppsyn i statsallmenningene i Snåsa og Lierne kommune. Til sammen er det ansatt 5 heltids fjelloppsyn og 4 deltidssjåførere i disse fjellstyrene, noe som utgjør nærmere 7 årsverk.

Fjelloppsynet driver oppsyn etter standard instruks gitt av fjellstyrene. Denne instruksjonen er godkjent av Landbruksdepartementet (Statskog SF) og er gitt i samråd med politiet og Statens naturoppsyn (SNO). I henhold til instruksjonen skal fjelloppsynet drive informasjon, tilrettelegging, skjøtsel, naturovervåking/registrering og kontroll.

Fjellstyrene har en rekke hytter, naust, båter og bruer som skal kontrolleres og vedlikeholdes av fjelloppsynet gjennom hele året. I tillegg utfører fjelloppsynet tjenester for andre instanser både innenfor statsallmenningene og på privat grunn. Dette gir fjelloppsynet en unik mulighet til å kombinere flere oppdrag på samme tur, og det representerer derfor et rasjonelt, helhetlig og profesjonelt oppsynsorgan med erfarne og godt kvalifiserte ansatte.

Gjennom samarbeidsløsninger ønsker fjellstyrene i Snåsa og Lierne å se helheten i områdene, slik at kommunegrenser og statsallmenningensgrenser ikke skal være til hinder for gode oppsynsordninger. Det er derfor opprettet samarbeidsavtaler mellom fjellstyrene i Lierne og

Snåsa. Fjelloppsynet har regelmessige planleggingsmøter med lensmann og lokalt SNO, slik at muligheten for å koordinere og samordne oppsynstjenesten er meget god.

Både Snåsa-, Sørli- og Nordli fjellstyre er medlemmer av Norges fjellstyresamband. Fjellstyresambandet har utviklet felles uniformering for fjelloppsynet, slik at fjelloppsynet i hele landet nå bærer samme uniform. Dette er et ledd i profesjonaliseringen og synliggjøringen av fjelloppsynet.

2.3 Arbeidsoppdrag og tjenestesalg

Fjelloppsynet i Snåsa og Lierne har mange og varierte arbeidsoppgaver, både for fjellstyrene og som tjenestesalg ovenfor andre aktører. Vi vil nedenfor gi en oversikt over noen av de oppgavene som fjelloppsynet i Snåsa og Lierne har utført de siste årene.

Oppsynsrelaterte oppgaver

Oppdrag	Oppdragsgiver
Oppsyn med statsallmenningene	Fjellstyre/Statskog (Landbruksdepartementet)
Ekstraordinært oppsyn med verneområder	Statens naturoppsyn
Nasjonalparkoppsyn Gressåmoen	Statskog, Fylkesmannen
Oppsyn innen miljølovgivningen	Nord-Trøndelag politidistrikt
Fiskeoppsyn utenfor statsallmenning	Statskog og private grunneiere
Grensekontroll	Tollvesenet

Naturfaglige oppgaver

Oppdrag	Oppdragsgiver
Rovviltkontakt	Statens naturoppsyn
Yngleregistrering av jerv	Statens naturoppsyn
Registreringer i Rovbasen	Statens naturoppsyn
Innsamling av bjørneskitt for DNA analyse	Statens naturoppsyn
Registrering av bjørnebestand	Statens naturoppsyn, Fylkesmannen
Rovfuglregistreringer	Fylkesmannen
Yngleregistrering av fjellrev	Norsk institutt for naturforskning
Vannprøver	Norsk institutt for vannforskning
Skogfaglig veiledning	Lierne kommune
Kartlegging av beverlokaliteter	Lierne/Snåsa kommune
Elgbeiterregistreringer	Lierne kommune
Taksering av rypebestand vår og høst	Intern forvaltning
Prøvefisking	Intern forvaltning

Kjentmannsoppgaver

Oppdrag	Oppdragsgiver
Los oppdrag	Nord-Trøndelag regiment
Leteaksjoner	Politiet
Befaringer	Fylkesmannen, kommunene

Informasjon/veiledning

Oppdrag	Oppdragsgiver
Informasjon	Skoler, offentlige og private organisasjoner
Veiledning	Allmenn henvendelse om statsallmenningene

Rapporteringer

Oppdrag	Oppdragsgiver
Ulovligheter, anmerkninger og tendenser	Politiet/Fjellstyrene/Statskog
Resultater fra registreringsarbeider	Oppdragsgiver for arbeidet
Tilstand og utvikling i verneområder	Statens naturoppsyn
Funn av spor etter store rovdyr	Statens naturoppsyn, Fylkesmannen
Funn av hilokaliteter og hekkeplasser	Statens naturoppsyn, Fylkesmannen
Funn av kulturminner	Fylkeskommunen, Samisk kulturminneråd

3 RESSURSOVERSIKT

3.1 Fjelloppsyn

Navn	Alder	Fjellstyre	Stilling	Ansiennitet	Hovedutdanning
Folke Andersson	63 år	Snåsa	100 %	37 år	Skog-/utmarkstekniker
Oddvar Åsvoll	65 år	Snåsa	100 %	37 år	Yrkesskole/kurs
Nils V. Bratlandsmo	35 år	Nordli	100 %	8 år	Biologi, NTNU
Tord Åberg	34 år	Sørli	100 %	6 år	Forstkandidat, NLH
Vidar Formo	30 år	Sørli/Nordli	100 %	3 år	Forstkandidat, NLH
Ola Vedal	33 år	Snåsa	75 %	8 år	Miljø-/ress.forv., HiNT
Leo Lyngstad	48 år	Sørli	60 %	11 år	Yrkesskole/kurs
Arnold Sivertsen	69 år	Sørli	10 %	32 år	Yrkesskole/kurs
Mogens Totsås	53 år	Nordli	15 %	19 år	Yrkesskole/kurs

Alle fjelloppsyn har basiskurs i naturoppsyn eller årsstudium i natur- og kulturminneoppsyn, og de fleste har innehatt politimyndighet på miljølovgivningen i lang tid.

Folke Andersson og Oddvar Åsvoll er i tillegg brukt som forelesere ved Høgskolen i Nord-Trøndelag på grunn av spesielt lang og bred erfaring innen naturoppsyn.

3.2 Utstyr

	Snåsa	Sørli	Nordli	Totalt
Fjellstyrehytter	17	7	6	30
Oppsynshytter	2	1	0	3
Garasje/lager/verksted	1	1	2	4
Båter	26	7	8	41
Båtmotor	6	1	0	7
Naust	24	4	2	30

	Snåsa	Sørli	Nordli	Totalt
Gapahuk	2	0	0	2
Snøscooter m/kjelke	3	4	3	10
Biltilhengere	3	3	3	9
Kano	4	0	0	4
Lavvo	1	0	1	2
Sambandsutstyr	4	3	3	10
GPS	4	3	3	10
Håndkikkerter	3	3	3	9
Uniformer	3	3	3	9

I tillegg har alle fjellstyrene kontorlokaler med alt nødvendig utstyr innen data, internett, fax, kopiering og lignende.

Fjellstyrene i Snåsa og Lierne har etablert felles VHF samband som dekker det meste av fjellområdene i disse grensestrøkene. Sambandet er bygd opp med to basestasjoner som er linket mot hverandre.

4 PRAKTISK INFORMASJON

Snåsa fjellstyre   Tlf.   74 12 74 48   E-post: snasa@fjellstyrene.no
7760 Snåsa   Fax.   74 12 74 49   Internett: www.fjellstyrene.no/snaasa

Styreleder: Erik Landsem, tlf. 74 15 25 87

Sørli fjellstyre   Tlf.   74 33 85 99   E-post: sorli@fjellstyrene.no
7884 Sørli   Fax.   74 33 85 43   Internett: www.fjellstyrene.no/lierne

Styreleder: Knut Eide, tlf. 74 33 91 07

Nordli fjellstyre   Tlf.   74 34 34 66   E-post: nordli@fjellstyrene.no
7882 Nordli   Fax.   74 34 34 68   Internett: www.fjellstyrene.no/lierne

Styreleder: Terje Grande, tlf. 74 33 72 53

VEDLEGG

- Samarbeidsavtale mellom fjellstyrene i Snåsa og Lierne
- Standard oppsynsinstruks for fjellopsynet

Forsidebilde: Fra Kviltjønnhytta mot Hestkjølen i øst. Fotograf Nils Vidar Bratlandsmo.